

Jan Zástěra

Liturgická hudba a státní ceremoniály mají společnou přesnost, disciplínu a řád

Ocenění pro nejúspěšnějšího skladatele vážné hudby roku převzal na 13. Výročních cenách OSA Mgr. plk. Jan Zástěra. Uspěl i se svým oratoriem Korunovace českých králů, které se stalo vážnou skladbou roku. V současnosti Jan Zástěra působí nejen jako skladatel, ale především jako jeden ze tří dirigentů Hudby Hradní stráže a Policie ČR.

PŘIPRAVILA: MARCELA TITZLOVÁ

Hudební těleso, ve kterém působíte, není zcela typickým orchestrem. Jaké má kromě oficiálních reprézentačních vystoupení další aktivity?

Hlavní služba našeho orchestru je samozřejmě protokolární a probíhá při oficiálních událostech, jako jsou státní návštěvy, představení nových diplomatů nebo oslavy státních svátků a významných výročí. Dále máme i bohatou koncertní činnost, a to napříč všemi žánry. Hrajeme třeba na proměnných koncertech a plesech, ale také na Pražském jaru, máme v repertoáru klasiku, ale i jazz, Beatles nebo třeba Abbu. Když jsem před deseti lety přišel k tomuto hudebnímu tělesu, byl můj záběr relativně úzký, zaměřený především na chrámovou hudbu. Ovšem za tu dobu se mi neskutečně rozšířily obzory, je to velmi pestrá práce. Nehrozí při ní rutina, každý týden s sebou nosí nová zadání podle toho, co se právě odehrává na Hradě nebo co vyžaduje spolupráce s dalšími resorty.

Kdo sestavuje program orchestru?

Tým tří dirigentů je doplněný o organizační zázemí, kde se schází všechny požadavky na naše vystoupení a podle priority se je snažíme skloubit dohromady. Orchester má celkem asi sedmdesát členů a další zpěváci nebo specializovaní muzikanti hostují, když je potřeba. Často se i rozdělujeme na menší tělesa, která koncertují samostatně.

Základem vaší práce je tedy dirigování?

Ano, spolu s aranžováním nových skladeb, které mají při oficiálních příležitostech i při našich koncertech zaznít, a ještě je nemáme v repertoáru.

Zbývá vám dost času na skladatelskou činnost?

Já se snažím si na psaní vždycky nějaký čas najít, navíc se věnuji také badatelské činnosti v oblasti historie naší duchovní hudby. Spolupracuji se souborem Collegium hortense a angažuji se také v Trautzlově umělecké společnosti. Obě tato tělesa se věnují především rozvoji hudebních tradic na severu Čech, kam směřuje moje hlavní činnost, ať už osvětová, organizátorská či autorská.

Pocházíte ze severních Čech?

Ano, narodil jsem se v Oseku, kde jsem také v místním klášteře začínal hrát na varhany. Dnes žiji v Teplicích, odkud denně dojíždím do Prahy. V našem regionu dříve působilo mnoho vynikajících skladatelů, kteří jsou dnes zapomenutí. Snažíme se jejich dílo oživit, představit posluchačům a také na jejich práci navazovat. Proto se jako autor rád věnuji také místním námětům, pokud nemám zadání odjinud.

Píšete tedy do jisté míry na objednávku?

Ne vždy, ale často to tak vychází. Hudební program

Foto: archiv Jana Zástěry

Foto: archiv Jana Zástěry

hradních ceremoniálů bývá sice standardní, ale je třeba ho čas od času něčím doplnit. Například když se v katedrále sv. Víta konala při výročí Karla IV. slavnostní bohoslužba za vlast, byla to výjimečná událost za účasti potomků rodu Lucemburků a řady dalších osobností. Protokolář mě proto požádal, abych k několika momentům bohoslužby dopsal hudbu, třeba když se přinášela koruna ze svatováclavské kaple do presbytáře nebo pro jednotlivé příchody státníků. Byl to jeden z impulzů, které jsem využil potom v létě, kdy jsem napsal celé oratorium

Korunovace českých králů. Některé části intrád jsem tam zapracoval, hodně na mne zapůsobil ten přesah z minulosti do současnosti. Karel IV. přepracoval český korunovační řád, sám byl prvním panovníkem, který byl podle něj korunován, a na stejném místě mu pak po mnoha generacích byl složen hold. Tu kontinuitu dějin jsem se do Korunovace, která poprvé zazněla na koncertě věnovaném výročí Karla IV. na podzim téhož roku, snažil vložit.

Vaší novou nahrávkou je cyklus kantát o českých patronech

a světcích České nebe, který jste složil na libreto Marie Dolistové. Jakou odezvu má tato skladba?

Odezva je velmi bezprostřední. Odpovídá tomu, že zatímco třeba Korunovace byla relativně strnulá, rozjímavá skladba, která tudíž nemusí zaujmout každého posluchače, v tomto případě jde o podstatně živější záležitost. Je postavená na životních příbězích našich patronů, jako jsou svatý Václav, Vojtěch nebo Anežka Česká či Zdislava z Lemberka. Tento cyklus má podle mého názoru větší šanci křísnout o zájem posluchače i díky tomu, že tak jako se liší osobnosti, kterým jsou kantáty věnovány, tak se střídají i dramatické a lyrické pasáže, velmi dobře se mi psalo i na poetické, inspirativní texty. A je to i aktuální téma; vzhledem k tomu, že se blíží významné výročí svatořečení Anežky České, uvažujeme příští rok o malém koncertním turné a také možnosti zahraničního vystoupení.

Ostatně jde duchovní hudba a vojenská služba dohromady?

Duchovní hudbu píšu především pro soubory, se kterými spolupracuji na severu, ale i pro Hudbu Hradní stráže. Tento obor jsem vystudoval a snažím se jeho náboj vnášet i do svojí současné profese. Možná to zní překvapivě, ale chrámová hudba má s pravidly a životním stylem vojenské služby velmi mnoho společného. Při liturgii jde stejně jako při oficiálních státních nebo vojenských ceremoniálech o naprostou přesnost, disciplínu a řád.

Je nejčastěji hranou skladbou pro vás naše národní hymna?

To přesně neodhadnu, nehraje se zdaleka vždy, ale je to možné. Při její interpretaci se ovšem zásadně držíme oficiálních verzí, nevymýšlíme žádné novinky nebo úpravy. Je totiž všeobecně známo a ověřeno, že se nemusejí vyplatit. Hymna je vůbec choulostivý žánr, mám s tím i osobní zkušenost.

To narážíte na hymnu české policie, kterou jste napsal před čtyřmi lety? Tehdy způsobila dost velký poprask

Foto: archiv Jana Zástěry

na internetu a sami policisté se od ní tehdy distancovali.

Ano, bylo to tak. Ale musím říct, že jako autor tuhle zkušenost beru sportovně. Přesvědčil jsem se, že nutit někomu nějaký symbol s tím, že by se s ním měl obratem identifikovat, prostě není možné. A policejní hymna byla taková nešťastná volba už svým typem — pochodová píseň s přímočaře optimistickým výrazem, to opravdu může v leckom vzbudit silné reminiscence na budovatelská padesátá léta. Tehdy mě tahle souvislost ani nenapadla, asi i kvůli mému věku, ale ve výsledku se tvrdě diskutovalo v podstatě jenom o tomhle. Nakonec jsem z toho vyšel spíš pobavený, líto mi bylo jen babičky, která brala články v Blesku, které o mně vycházely, vážně.

K hymnám tedy nemáte nijak vřelý vztah?

Naopak, mám je rád! Jen kdybych se ještě někdy měl do nějaké takové práce autorsky pouštět, tak to bude s maximální obezřetností. Zatím mi občas stačí starosti s těmi státními hymnami, které musím připravit třeba ke slavnostnímu uvedení státní delegace z nějaké vzdálené exotické země. K dispozici je třeba jen nekvalitní nahrávka z YouTube, navíc provedená domorodými kmenovými nástroji, které ani neznáme. Zaranžovat ji pro orchestr evropského typu, tak aby následující týden důstojně zazněla při oficiální audienci, je někdy oříšek. Ale už jsem naopak slyšel i nahrávky naší hymny, jak ji cítí na opačné straně zeměkoule, a umím si představit, kolik

jim její provedení dalo práce, zatímco na nás to celé působí poněkud úsměvně. Ale nemusí to být jen jinou hudební kulturou. Při striktně předepsaném protokolu je zapotřebí nějakou skladbu zahrát třeba na druhém hradním nádvoří za jakéhokoli počasí, třeba i v deseti stupních pod nulou a po hodinovém čekání v mraze. To pak je jasné, že z orchestru nemůže vylézt totéž jako v pohodlí vytopené, akusticky dokonalé koncertní síně. V tomto směru je třeba od každého jednotlivého hudebníka zvláštní nasazení a je obdivuhodné, jak se s takovými bojovými podmínkami kolegové dovedou poprat. ☒